

## Projekt Tre Toppar

Projekt Tre Toppar syftar till att skapa nya skidområden på Stadjans väst- och ostsluttning. Det kommer även medföra en sammanlänkning av Idre Fjäll och Fjätervålen. Projektet innebär också en bred satsning på barmarksturism.

Tre Toppar planeras inom ett Natura 2000-område. Därför har omfattande utredningar och samråd genomförts för att klarlägga förutsättningarna inför en prövning av projektets tillåtlighet. Stiftelsen Idre Fjäll har haft ansvaret för den första planeringsfasen.

Bilden visar ett fotomotage av fjället Stadjan med liftar nedanför Stadjans sadel och i dess östsluttning.

**Idre Fjäll**

**Tre Toppar** innebär att nya skidområden med lif-tar och nedfarter knyter samman anläggningarna Idre Fjäll och Fjätervålen i nordvästra Dalarna. Fjället Stådjan blir basen i anläggningen men Stådjans topp berörs inte.

Stådjan blir också en central attraktion för tu-rism-satsningen under barmarkssäsongen. Det blir möjligt att färdas med stolslift hela vägen från Idre Fjäll till Stådjan. Fiske, träningsveckor, ridning och lägerveckor kommer att vara en del av alla barmarksaktiviteter. Kombinationen av vinter- och sommarturism skapar ett turistiskt system med stor bredd av aktiviteter och aktö-rer som gynnar små- och medelstora företag i bygden.

Ca 6000 nya bäddar planeras. Bäddarna fördelas på Idre Fjäll och på ett helt nytt boendeområde - Stådjanvallen. Dessutom finns ett expansions-område vid Slättvålen i den långsiktiga plane-ringen.

### Stiftelsen Idre Fjäll

Stiftelsen Idre Fjäll driver idag en fjällanläggning med familjeprofil och vars åretruntverksamhet saknar jämförelse i Skandinavien. Utförsåkningen är basen i verksamheten och skapar förutsättningar för barmarksturismen. Idre Fjäll har också en stark internationell profil.

Idag skapar Stiftelsen Idre Fjäll motsvarande ca 230 årsverken och är därmed det största företaget i kommunen. Dessutom tillkommer sysselsättning i kringverksamheter, bl.a. för småföretagare inom handel och service.

Under mitten av 1990-talet väcktes idéerna om projekt Tre Toppar. Otydlighet kring miljöfrågorna gjorde att debatten blev livlig. Stiftelsen presenterar nu ett mer miljöanpassat projektförslag.

### Projekt Tre Toppars ändamål

Tre Toppar ska för överskådlig framtid stödja utvecklingen av en väl fungerande lokal arbetsmarknad, service och välfärd samt ett attraktivt naturnära boende i nordvästra Dalarnas glesbygd.



### Norra Dalarnas glesbygd

Älvdalens kommun är till ytan en av Dalarnas största, men en av de minsta vad avser befolkning. Inom kommunen finns tre basorter: Älvdalen i söder med kommuncentrum samt Särna och Idre i norr.

Hela kommunen har sedan 1960-talet haft mins-kande befolkning. Särna och Idre förlorade många invånare innan satsningen på turismen skapade bättre förutsättningar. Idag fortsätter befolknings-minskningen. Avståndet mellan orterna i norr och arbetsmarknaderna i söder är för stort för arbets-pendling. I Idre och Särna är 80 % av befolkningen beroende av turismen.

### Projektets samhällsintresse

Projekt Tre Toppar bedöms ge totalt 350-400 nya årsarbetstillfällen i Särna- och Idre-området, varav ca 200 inom själva anläggningen Tre Toppar. För skolor, service och boende har detta en avgörande betydelse.

Stiftelsen Idre Fjäll har funnit att det inte finns något annat alternativ som, utan omfattande insatser från samhället, ger förutsättningar för den utveckling som är nödvändig i bygden. Småskalig turism är ett av de alternativ som blivit belysta. Den kan bli ett värdefullt komplement till volymturismen men kan inte som Tre Toppar skapa hundratals arbetstillfällen.

### Rennäring

Idre sameby är landets sydligaste sameby med ren-

skötselmarker i både Dalarna och Härjedalen. Same-byen är liten men har aktiva medlemmar som både värnar om den traditionella näringen och utvecklar nya verksamheter.

Merparten av betesmarkerna är statligt ägda. 1993 gavs samebyn rätt att utnyttja markerna kring Stådjan för all framtid.

Området kring Stådjan och Tre Toppar är viktigt för rennäringen ur flera aspekter, inte minst sedan samebyn nyligen förlorat rätten att nyttja en del privata marker. Renhjordarna flyttas förbi Stådjan flera gånger per år på väg mellan vinterbetes- och åretruntmarker samt till och från slakteriet.

Rennäringen påverkas av projektet genom störd betesro inom områden med hög kvalitet och genom försvårad flyttning.

### Kompensation för rennäringen

Eftersom Tre Toppar innebär konsekvenser för rennäringen är det en förutsättning för projektet att samebyn kan kompenseras genom en långsiktig lös-ning av markbehoven.

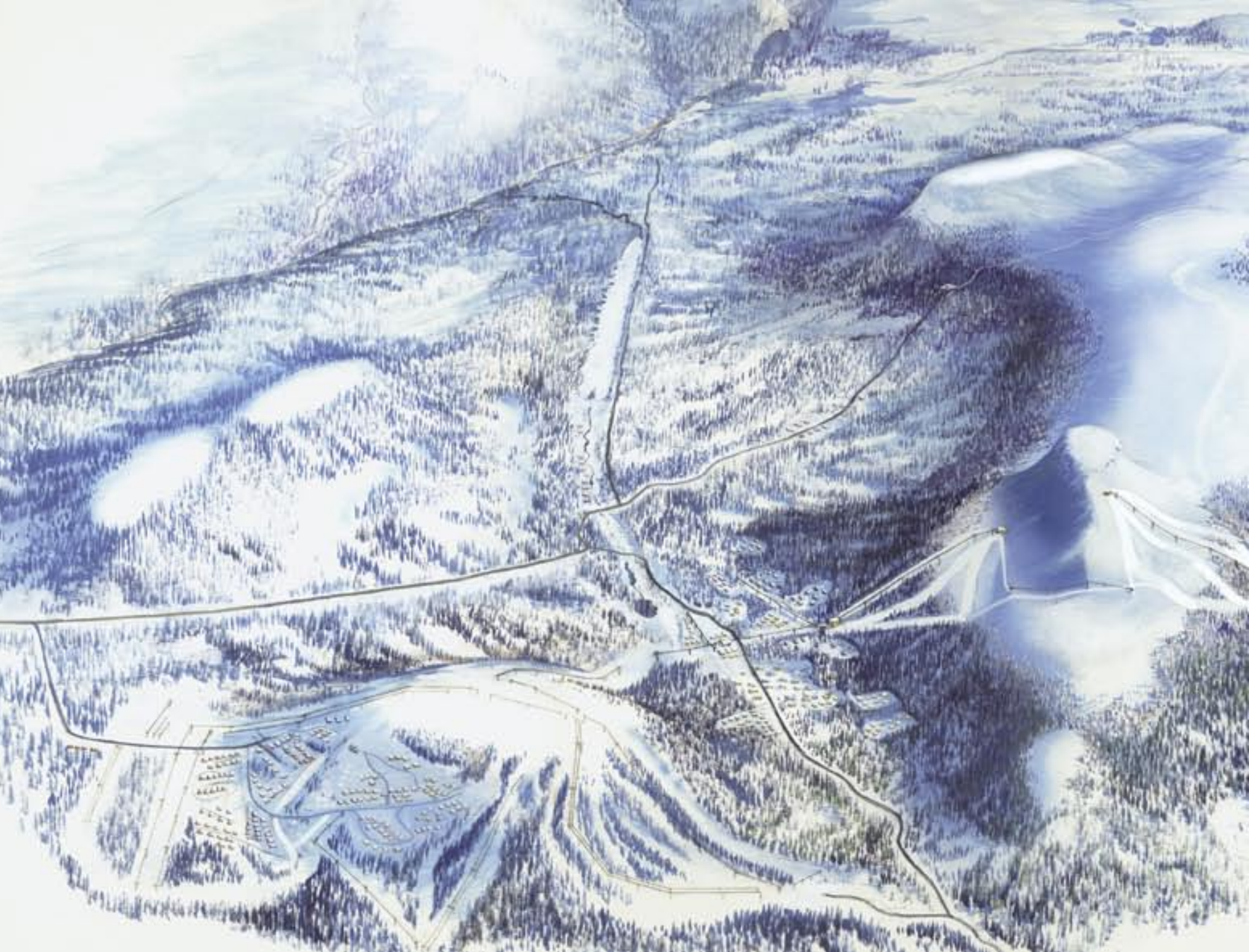
Förslaget till kompensation innebär omdisponering av mark för vinterbete från östra till västra sidan av Dalälven. Det innebär utvidgade vinterbetes-marker söderut ungefär till vägen mellan Särna och Sälen. Förslaget omfattar också reservbetesmarker för vinterbetet.

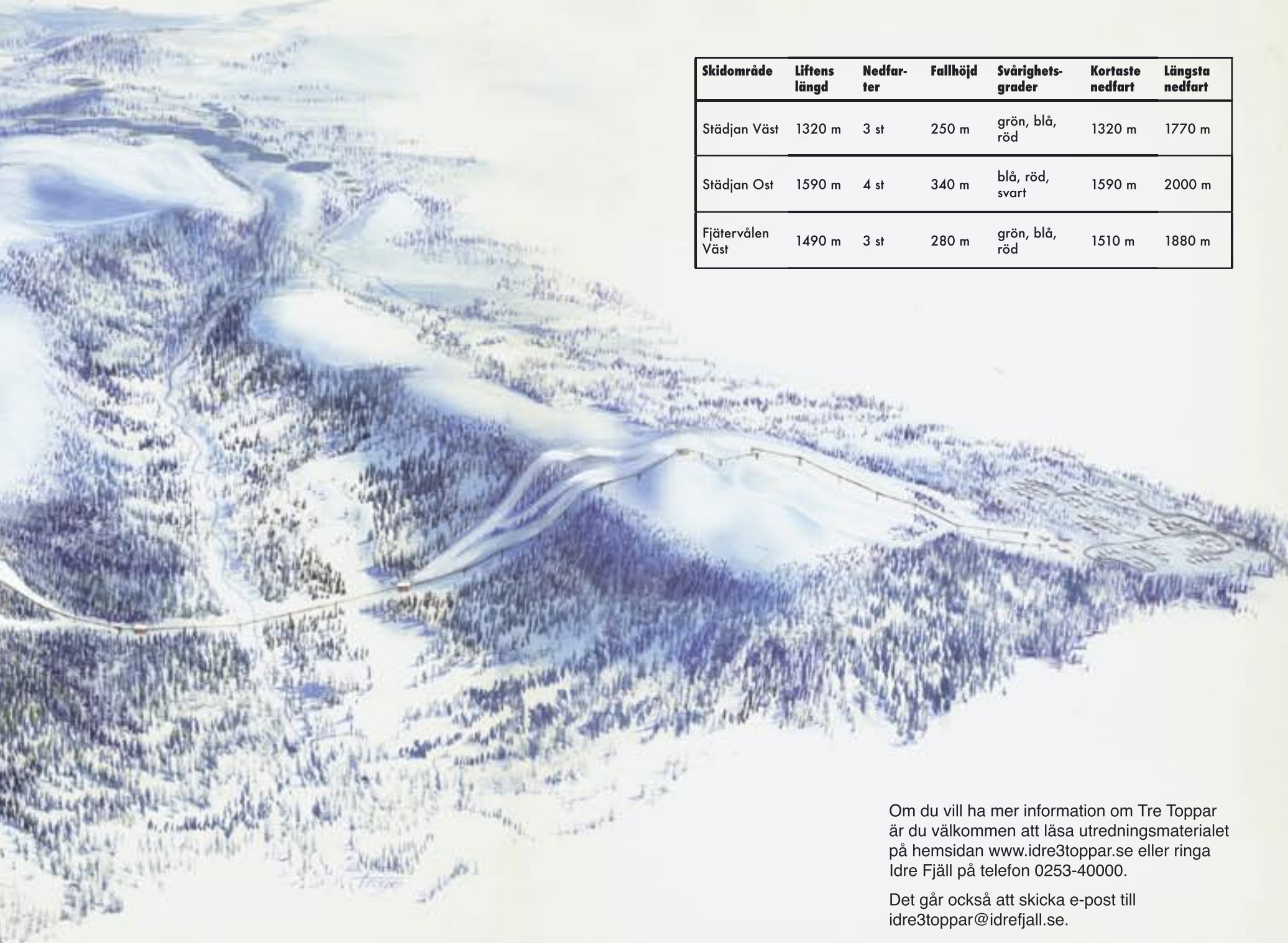
Sammantaget betyder detta mycket stora föränd-ringar i hela årstidsmönstret för same-byen, bl.a. med en ny huvudsaklig flyttled väster om Idre i stället för som idag i öster. Några av samebyns fasta anlägg-ningar behöver flyttas, bl.a. slakteriet. De marker som berörs av den föreslagna omdisponeringen finns främst inom Särna-Idre Besparingssskogs och Sveaskogs innehav.

Förslaget till kompensation har sin grund i en utredning där Idre sameby själv medverkat.

### Lokal förvaltning av naturreservatet

Stiftelsen Idre Fjäll föreslår att naturreservatet Ståd-jan-Nipfjället ges en ny lokal förvaltning. Kommunen, samebyn, den ideella naturvården och projektägaren för Tre Toppar kan ansvara för delar av reservats-förvaltningen och skapa mervärden i det välbesökta naturreservatet.





Skidområde	Liftens längd	Nedfar-ter	Fallhöjd	Svårighets-grader	Kortaste nedfart	Längsta nedfart
Städjan Väst	1320 m	3 st	250 m	grön, blå, röd	1320 m	1770 m
Städjan Ost	1590 m	4 st	340 m	blå, röd, svart	1590 m	2000 m
Fjätervålen Väst	1490 m	3 st	280 m	grön, blå, röd	1510 m	1880 m

Om du vill ha mer information om Tre Toppar är du välkommen att läsa utredningsmaterialet på hemsidan [www.idre3toppar.se](http://www.idre3toppar.se) eller ringa Idre Fjäll på telefon 0253-40000.

Det går också att skicka e-post till [idre3toppar@idrefjall.se](mailto:idre3toppar@idrefjall.se).

## Miljökonsekvenser

Norra Dalarna präglas av ett storskaligt landskap med vidsträckta skogar och kalfjäll. Stora delar är skyddade inom nätverket Natura 2000, så också det område som berörs av Tre Toppar. Området är också skyddat inom Stadjan-Nipfjällets naturreservat.

I Idre och Särna socknar och i närliggande södra Härjedalen är totalt 2 600 km<sup>2</sup> natur skyddad, vilket i ett landskapsperspektiv är en mycket hög andel. Av detta är 700 km<sup>2</sup> av naturtypen västlig taiga (gammal barrskog) och 800 km<sup>2</sup> av naturtypen fjällhed.

All mark som berörs av Tre Toppar har inventerats på naturvärden. Stadjans och Fjätervålen slutningar består av västlig taiga. Stadjans västsida är rik på riktigt gamla, grova tallar medan skogarna i Foskdalen är mer präglade av gamla avverkningar.

Västlig taiga är särskilt skyddsvärd i ett EU-perspektiv och också den naturtyp som påverkas mest av Tre Toppar. Totalt kommer 50 ha att avverkas (0,5 km<sup>2</sup>) och ytterligare ca 300 ha västlig taiga påverkas av olika indirekta effekter (3 km<sup>2</sup>). Fjällhedarna på Stadjan och Fjätervålen och myrarna kommer också att påverkas, men i mindre omfattning.

Området kring Tre Toppar är viktigt för friluftslivet. Många vandrar och åker skidor både i skogslandet och på fjället. Stadjan och Fjätervålen är dock redan idag lättillgängliga från väg och lift upp på kalfjället. Förutsättningarna för friluftslivet förändras av Tre Toppar, men synen på konsekvenserna är en fråga om subjektiva värderingar.

Stadjan är en karakteristisk fjälltopp som med sin kägla syns vida omkring. Från söder och norr har Stadjan en mycket speciell profil. Fjället har också fått ett stort symbolvärde för svensk fjällturism och naturvård. Projektet tar därför varken Stadjans krona eller sadel i anspråk.



## Kompensationsåtgärder natur

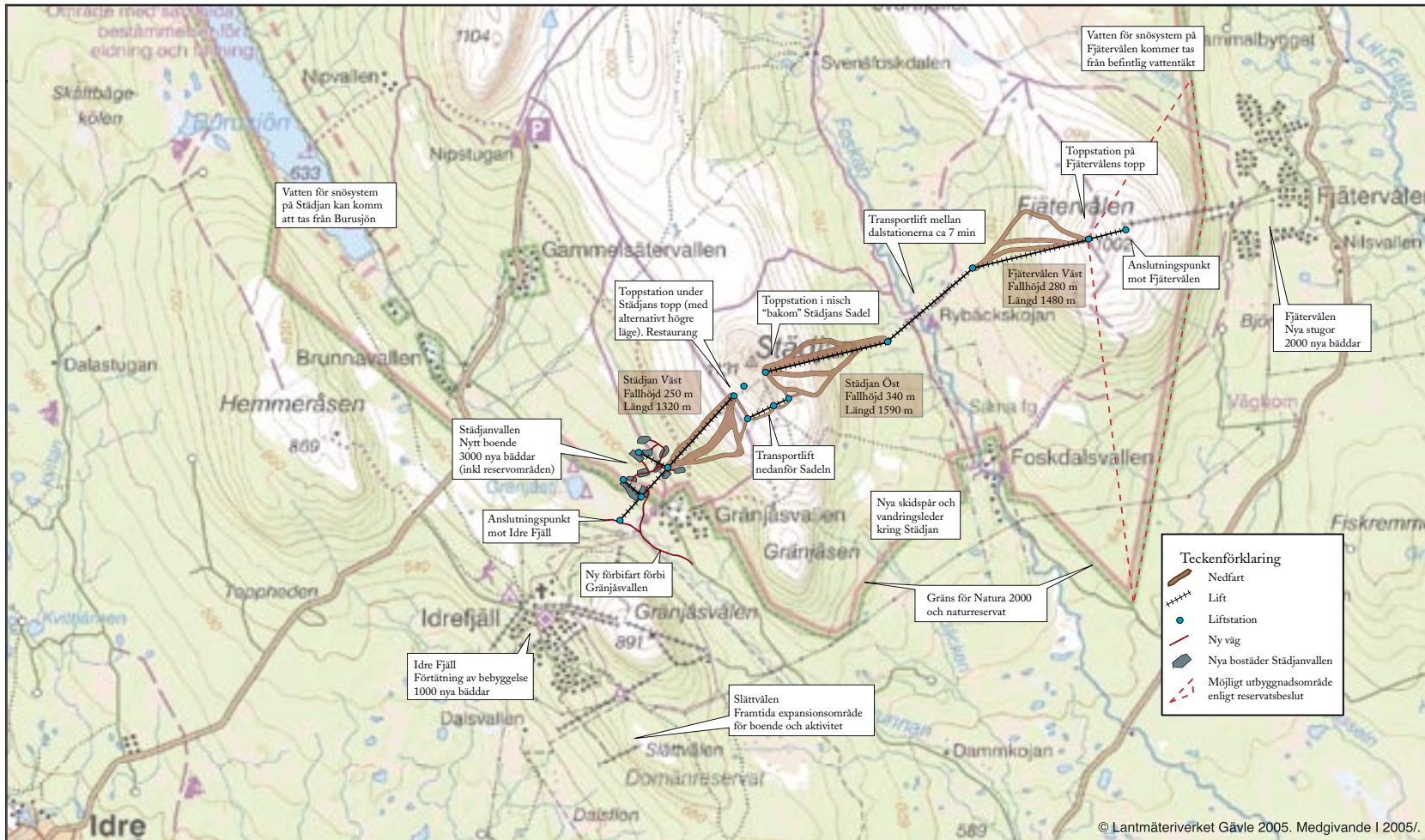
Påverkan på Natura 2000-områden ska enligt lag kompenseras. För Tre Toppar föreslås ett paket av kompensationsåtgärder:

- Naturskydd av 7 km<sup>2</sup> västlig taiga och myrar vid Björnklinkåsen norr om Burusjön.

- Naturskydd av 10 km<sup>2</sup> västlig taiga vid Navardalen norr om Älvdalen.
- Naturvårdsbränning i Foskdalen.
- Lövs kogsskötsel vid Vassbo norr om Idre.

Projektägaren för Tre Toppar ska ha ett långsiktigt ansvar för kompensationsåtgärderna.

Värde	Påverkan	Beskrivning
Naturvärden i landskapsperspektiv	Obetydliga	Liknande naturtyper rikliga i omgivande landskap
Riksintresse naturvård	Måttliga	Till största delen opåverkat
Naturtyp Västlig taiga	Betydande	50 ha avverkas, därutöver kant- och störningseffekter 300 ha
Naturtyp Aapamyror	Måttliga	< 1 ha direkt påverkan
Naturtyp Fjällhed	Betydande	40 ha inom nedfarter & liftstråk, därutöver kant- och störningseffekter 270ha
Naturtyp Fjällbjörkskog	Måttliga	7 ha avverkas, därutöver kant- och störningseffekter 50 ha
Järv & lodjur	Obetydliga	Utpekade i Natura 2000. Störning och viss biotoförlust
Fåglar	Måttliga	Biotopförluster och störning av arter utpekade i Natura 2000
Markskikt	Måttliga	Stor försiktighet vid anläggning, viss erosionsrisk
Vattendrag	Obetydliga	Ökad vattenmängd vid vårflod
Värdeobjekt	Måttliga	Enstaka flerhundraåriga tallar tas bort, källor lämnas orörda
Stadjans symbolvärde	Betydande	Stadjan - symbol för svensk fjällturism och naturvård inte längre helt orörd
Tillgänglighet	Positiva	Ökad tillgänglighet
Ostördhet	Betydande	Ostörda fjällvidder förändras
Jakt och fiske	Måttliga	Naturen upplevs inte längre som orörd
Rennäring - betesro	Måttliga	Bortfall av område med hög beteskaraktär
Rennäring - flyttled	Betydande	Flyttningen genom området flera ggr/år försvåras
Rennäring - övrigt	Betydande	Projektet försvårar ytterligare för näringen öster om Idre
Landskapsbild	Måttliga	Bevarad vegetation på fjällhed. Skog avverkas för nedfarter. Konstruktioner små i förhållande till storskaligt fjäll. Stadjans topp och sadel lämnas orörd. Uppfattningen om påverkan är subjektiv
Kulturmiljö	Måttliga	Anläggningen kan ses och höras från omgivande fäbodan
Hushållning med naturresurser	Obetydliga	Ökad vattenförbrukning i samband med konstsnö tillverkning
Hälsa och säkerhet	Främst positiva	Människors hälsa och kondition förbättras. Liten lavinrisk
"Utsläpp till luft, vatten, mark"	Obetydliga	Ökad biltrafik



Informationsmateriale producerat av Enefjärn Natur AB (www.enefjarnatur.se) för Stiftelsen Idre Fjäll, rev. dec 2005. Bilder: Städdjan, Anders Enefjärn, Fotomontage Tomas Stromberg, Infraplan, Ripa, Jörgen Wiklund, N. Skidskakar, Stiftelsen Idre Fjäll, Fiskarkar, Tage Jonsson, TJ Design

## Nya Städdjanvallen

Den nya Städdjanvallen vid Städdjans västra fot får boende och centrumfunktioner i ett attraktivt läge intill stolsliften mellan Idre Fjäll och Städdjan. Idén bakom Städdjanvallen bygger på gamla fåbodtraditioner. Området ska utformas med teknik som ligger i framkant vad gäller markpåverkan, materialval, energilösningar mm. Städdjanvallen planeras delvis inom Natura 2000-området eftersom marken utanför inte rymmer tillräckligt många bostäder.

För att minska trafiken genom Gränjasåsvallen ges den nuvarande vägen en ny sträckning.

## Miljöanpassning

Tre Toppar planeras som en mönsteranläggning i fråga om miljöanpassningar. Projektet ska ses som ett lån av marken. Hänsynen till markvegetation och landskapsbild är därför viktig. Om anläggningen i framtiden avvecklas ska det vara möjligt att återställa marken utan betydande bestående spår. Projektet ska också använda sig av bästa, långsiktigt hållbara teknik när det gäller energianvändning, resursförbrukning, omsorg om kringliggande vatten och avfallshantering.

Sammantaget kommer detta att mildra projektets konsekvenser.

## Prövning av projektets tillåtlighet

Eftersom Tre Toppar planeras inom ett Natura 2000-område kommer Idre Fjäll att ansöka om tillstånd till verksamheten hos Länsstyrelsen. Regeringen är den instans som slutligen tar beslut om projektet kan ges tillåtlighet.

Vid tillåtlighet följer flera andra prövningar, bl.a. detaljplaneläggning, bygg- och marklov, tillstånd till vattenverksamhet och dispens från reservatsföreskrifterna.

I projektets inledande fas har ett omfattande samråd med allmänhet, organisationer, markägare och myndigheter ägt rum.